

Opmerkingen & Erratum

bij deel 5a van Fetisjen en Krachtstoffen "Echt of Niet-echt"

Ons lid Justus Houthuesen merkte bij deel 5a van "Echt of niet-echt" (septembernummer) op:

- Het woord 'dendritisch' is onjuist gebruikt. Bedoeld werd de 'dendrochronologische methode'.
- Het type van de hier gebruikte 'elektronenmicroscoop' kan nog gespecificeerd worden tot de 'scanning-elektronenmicroscoop'.
- Dat je het oude, gesmede ijzer vaak zó wel kunt herkennen, was een zin waar Justus niet zo veel mee kon, "want waaraan zie je dat dan?".

Te kort door de bocht met 'oud ijzer'

Inderdaad was ik met dit laatste punt wat te kort door de bocht. Daarom wat meer toelichting :

Mijn referentiegebied was hier vooral Zaïre in de zeventiger jaren. Naar authentieke Congo wapens was daar ook lokaal nog vraag, en omdat deze wapens ook daar inmiddels relatief zeldzaam en kostbaar waren geworden, werden (worden?) ze veelvuldig nagemaakt van het carrosserietaal van vrachtwagens, dat ruim voorhanden was. Wapens die van dit plaatstaal zijn gemaakt zijn vaak goed te herkennen, doordat het fabrieksstaal reliëf mist (zie foto op pag 3) en overal precies even dik is, vaak wel met geplette rand. Het is ook gladder dan het handgesmede ijzer uit de lokale hoogovens die er ooit gestaan hebben. Het ijzer van die authentieke wapens vertoont gewoonlijk wat onregelmatigheden, die met een vergrootglas, maar vaak ook al met het blote oog te zien zijn (zie foto hiernaast). Bij geroest ijzer is dit natuurlijk een stuk lastiger te beoordelen. Dat het moderne vrachtwagenstaal strakker en gladder was gold voor lokaal gebruik echter niet als een bezwaar : zulke 'moderne' wapens konden prima hun 'authentieke' ceremoniële functie vervullen.

In hoeverre dit strakke staal als grondstof te vervalsen is door het al smedend te 'vervuilen' om het daarmee een wat onregelmatiger oppervlak te geven, weet ik niet.

Het lijkt me ook wel heel veel werk voor een relatief kleine opbrengst, want de prijzen van oude wapens liggen in Westerse landen niet hoog, zelfs nauwelijks hoger dan lokaal. En voor lokaal gebruik kon men zich deze moeite dus al helemaal besparen. Bij oude Congo wapens heb ik tot dusverre geen aanwijzingen gevonden voor vervalsing met oud (gemaakt) ijzer. Wel waren er dus 'originele kopieën' van 'eerlijk' vrachtwagen plaatstaal.

Het onderwerp 'oud ijzer' is natuurlijk veel breder dan Congo, en dan Afrika. Je hoeft maar te denken aan oude krissen, met hun bijzondere gelaagde smeedtechniek, die nauwelijks na te maken zijn. Toch kosten oude krissen meestal niet veel geld, tenzij het bijzonde-

re exemplaren betreft. Maar ook kan je denken aan Dajak mandau's, en bijvoorbeeld aan samoerai zwaarden enz. Oud ijzer is werkelijk een heel breed onderwerp en echt een vak apart.

Maar om toch nog even bij Afrika te blijven: de laatste decennia trok ik veel rond in West Afrika. Het ijzerwerk daar vind ik veel moeilijker te beoordelen dan de Congo wapens. Je hebt in West Afrika het bekende, oude 'fer noir', met een typisch corrosielaagje dat het behoedt voor verder ordinair doorroesten, maar ook heel veel wat daar op lijkt en het toch niet is. En ijzer is daar zeker zo duur als een object van hout, terwijl het in het Westen veel minder wordt verzameld, en in het algemeen minder duur is.

Nee, dat je het oude, gesmede ijzer vaak zó wel kunt herkennen, was echt te kort door de bocht.

Marchinus Hofkamp

Azande sabelmes, Lang 80 cm

Azande sabel-mes, detail 4,5x uitvergroot : putjes en andere onregelmatigheden zijn duidelijk te zien